

**“เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข”: รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อธำรง
อัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้าน
โนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ**
**“MINDFULNESS TOURISM FOR WELL-BEING”: A KNOWLEDGE
MANAGEMENT MODEL FOR PRESERVING LOCAL ARTS AND
CULTURAL IDENTITY THROUGH COMMUNITY PARTICIPATION IN
BAN NON DAENG NON MUANG, VILLAGE NO. 7, THUNG CHAI
SUBDISTRICT, UTHUMPHON PHISAI DISTRICT, SISAKET PROVINCE**

วิมล หลักรัตน์¹, ธัญพงษ์ สารรัตน์², โพธิ์พงษ์ ฉัตรนันทภรณ์³, อัฐพร กิ่งบู⁴, สุเทวี คงคุณ⁵,
พรศิริ วิรุณพันธ์⁶, ลัดดาวัลย์ สมจิตร์⁷, ณัฐนรี กิ่งเกษ⁸, ชวลิต สีหาค⁹, สุภัสสา เหมือนมัตย์¹⁰
อดิศักดิ์ สันปัน¹¹, สาคร ผมพันธ์¹² และ ธนพล ป้องแก้ว¹³

Wimon Lakrat¹, Thanyaphong Sararat², Popong Chutnuntaporn³,
Attaporn Khingboo⁴, Suthewee Kongkoon⁵, Pornsiri Wirunphan⁶,
Ladawan Somjit⁷, Nattanaree Kingkaet⁸, Chawalit Sihapak⁹, Supatcha Mueanmat¹⁰,
Adisak Sanapnun¹¹, Sakorn Pompan¹² and Thanapon Pongkaew¹³

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ¹⁻¹³

Sisaket Rajabhat University¹⁻¹³

E-mail: thanyapong.s@sskru.ac.th¹

ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 15 ตุลาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์ 2 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข 2) สภาพและปัญหาการจัดการความรู้ของเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข และ 3) รูปแบบการจัดการความรู้เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 120 คน พื้นที่วิจัยคือ บ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูลใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทอผ้า การเลี้ยงและแปรรูปจิ้งหรีด ชมแปลงสาธิตการเพาะปลูกกระเจี๊ยบปลอดสารพิษ ร่วมปลูกไม้แดงเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติ มีนิตรรศการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมลาว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จบภายใน 1 วัน ถือเป็นภูมิปัญญาในฐานะเป็นทุนที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการความรู้บนเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดความรู้นิยมนำรถเข็นมาเป็นพาหนะไปยังฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ นำป้ายมาปักที่บ่งบอกถึงฐานการเรียนรู้ มีแอปพลิเคชันนำชม โดยเริ่มจากวัดป่าพิมลมังคลารามเพื่อ

ไปเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มีการลงมือทำ มีการแสวงหาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุย การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลกับบุคคล ส่วนปัญหาการจัดการความรู้พบว่า 1) การกำหนดความรู้ ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ คือ ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร 4) การจัดเก็บความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร และ 5) การถ่ายทอดความรู้ ผู้ถ่ายทอดขาดทักษะในการถ่ายทอดและไม่มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้ 3) รูปแบบการจัดการความรู้ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ที่ถูกพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้โดยการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน 2) การแสวงหาความรู้ที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร คือ เอกสาร ตัวอย่างผ้า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ 5) การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลสู่บุคคล บุคคลสู่กลุ่ม และกลุ่มสู่กลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข, การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to (1) examine the context of local wisdom in developing the "Mindfulness Tourism for Well-being" route, (2) analyze the current state and challenges of knowledge management along this route, and (3) develop a knowledge management model for the route. Using a qualitative research approach, data were collected from 120 purposively selected participants in Ban Non Daeng Non Muang, Village No. 7, Thung Chai Subdistrict, Uthumphon Phisai District, Sisaket Province. Tools included observation and interview forms, with data validated through triangulation and analyzed using descriptive methods. The findings revealed that the local wisdom context includes traditional weaving, cricket farming and processing, organic roselle cultivation, reforestation with Siamese rosewood, and exhibitions on the sufficiency economy and Lao cultural heritage, forming a one-day tourism route. Current knowledge management practices involve using motorized tricycles (saleng) for learning station access, signage, a tour app, hands-on learning, ancestral knowledge, informal exchanges, personal and written knowledge storage, and person-to-person transmission. Challenges include a lack of knowledge identification skills, limited time for knowledge seeking, insufficient knowledge exchange, a lack of documented storage, and weak transmission skills and participation. The proposed knowledge management model consists of five steps: (1) knowledge identification through community consensus, (2) knowledge acquisition

from internal and external sources, (3) formal and informal knowledge exchange, (4) knowledge storage both personally and in written or digital formats, and (5) knowledge transfer from individuals to individuals, individuals to groups, and groups to groups, with support from the community, educational institutions, and government agencies.

Keywords: Mindfulness Tourism for Well-being, Knowledge Management, Local Wisdom, Community Participation.

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้หรือประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือถ่ายทอดต่อกันมาจากสถาบันต่างๆ ในชุมชน เช่น จากสถาบันครอบครัว สถาบันความเชื่อและศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันทางสังคมอื่นๆ (ดนัย ไชยโยธา, 2550ก: 34-35) ส่วนคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ พื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือคือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และมีการประสบการณ์ที่สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือที่เป็นความรู้สะสมสืบทอดกันมา โดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นเพื่อประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ ซึ่งมีความคิด ฝีมือ ความเรียบง่าย ประโยชน์ใช้สอยแฝงแน่นไปกับความงาม ธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อเพื่อดำรงชีวิต มีคุณค่าในการสืบสานเป็นไปในเชิงวัฒนธรรม (ดนัย ไชยโยธา, 2550ข: 42) ดังกล่าวเชื่อมโยงกับการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาการทำการกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น (นรินทร์ สังข์รักษา, 2552: 10) เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว วิถีธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 564: 91-92) โดยความรู้นั้นจะต้องสร้างขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมก่อนการทำงาน สร้างขึ้นระหว่างการทำงาน และสร้างขึ้นจากการสรุปทบทวนหลังจากงานเสร็จสิ้นแล้ว โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มหรือเครือข่าย ซึ่งการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบของภูมิปัญญาใน 3 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) ความรู้ 2) กระบวนการได้มาซึ่งความรู้ 3) เป้าหมายหรือทิศทางการพัฒนา การนำความรู้ไปใช้ (มงคลชัย วิริยะพินิจ, 2565: 52) หรือมองอีกแง่หนึ่งคือ ผลกระทบจากความรู้และกระบวนการนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเป้าหมายหรือทิศทางการพัฒนา ถือเป็นประเด็นสำคัญเพราะสะท้อนถึงกระบวนการทัศนวิสัยที่กำหนดวิธีการจัดการในเรื่องต่างๆ เช่น ภูมิปัญญาในเรื่องการย้อมคราม จะต้องชี้ให้เห็นความรู้ที่ว่า ควรจะเก็บครามตอนไหน เพราะอะไร หลักการย้อมครามเป็นอย่างไร เป็นต้น ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่อยู่บนฐานวัฒนธรรม ซึ่งอาศัยความเชื่อ คุณค่า การทดลองปฏิบัติ คัดเลือก ถ่ายทอดสิ่งที่ค้นพบในระยะเวลาอันยาวนานและความรู้ทางวัฒนธรรมจำนวนมากไม่อยู่ในรูปของหนังสือ แต่อยู่ในตัวบุคคล เช่น ผู้สูงอายุ หรืออยู่ในการปฏิบัติของกลุ่มชน การจัดการความรู้ภูมิปัญญาจึงจำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ต้องเข้าใจธรรมชาติของภูมิปัญญา ซึ่งการจัดการความรู้

นี้ย่อมแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับการจัดการความรู้ที่เป็นศาสตร์ เป็นวิชาที่มีกมุงจำเพาะและแยกส่วน (ชมพูนุท นาคริรักษ์, 2538: 63) ดังนั้น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องที่คนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นจะต้องเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้าง สืบสาน หรือพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญานั้นให้สามารถเชื่อมโยงต่อกับความเป็นสมัยใหม่หรือมีการประยุกต์ให้เหมาะสมตามยุคสมัย แต่ในปัจจุบันนี้ ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายอย่างได้สูญหายไปจากสังคมไทย โดยมีภูมิปัญญาสากลที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาไทย ดังปรากฏในเนื้อหาการจัดการศึกษาของไทยที่มี ภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาไทย จึงทำให้ภูมิปัญญาไทยลดน้อยลงและขาดการสืบทอดองค์ ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลากหลาย ทั้งการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปลูก กระเจี๊ยบ การแปรรูปจิ้งหรีด การทำไร่ไถนา การส่องกบ โดยเป็นภูมิปัญญาของคนไทยเชื้อสายลาวใน บ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งการศึกษา เกี่ยวกับภูมิปัญญาดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่ยังไม่มีใครศึกษาค้นคว้ากัน แต่หากมีการศึกษาค้นคว้า กันโดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในรูปแบบที่ปรากฏภายนอก โดยไม่ได้มุ่งเน้นเข้าไป ถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิปัญญาแต่ละประเภท กระบวนการผลิตรูปแบบต่างๆ และมีการ เชื่อมโยงสู่เส้นทางท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับฐานการเรียนรู้เชิงภูมิปัญญาประเภทต่างๆ แต่ภูมิปัญญาบาง ประเภทไม่ได้รับการใส่ใจจากคนรุ่นใหม่ อีกทั้งพื้นที่อยู่ห่างไกลจากถนนเส้นหลัก ทำให้คนไม่นิยมมา ท่องเที่ยวมากนัก เว้นแต่ในบางช่วงที่มีกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาเท่านั้น คนในท้องถิ่นละ ทิ้งขนบท้าวเข้าไปสู่เมือง ภูมิปัญญาเช่นการทอผ้า การทำไร่กระเจี๊ยบ การทำฟาร์มจิ้งหรีด ซึ่งนับวัน กำลังลดน้อยลงไปทุกขณะ ทั้งนี้เพราะขาดการสืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในขณะที่ประชาชนบางส่วนนิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ทำซื้อได้ง่าย ราคาถูกตามท้องตลาดโดยไม่ใส่ใจคุณค่าทางสุนทรีย์ และภูมิปัญญาของบรรพชนในอดีตที่สั่งสมสืบทอด กันมายาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมอันแสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างชัดเจนภายใต้บริบททาง สังคมที่ถูกกระแสทุนนิยมเข้าครอบงำ ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้กำลังจะสูญหายไปเพราะ ขาดการสืบทอดและพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นพลวัต ซึ่งฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ ละประเภทถือเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นมา พัฒนาการ วิถีชีวิตของท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นวิถี ชีวิตในแต่ละชุมชน เพราะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเข้ามามีบทบาทในพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งเป็นปัจจัย หนึ่งที่แสดงออกถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งหากไม่มีการสืบทอดหรือถ่ายทอดอาจจะทำให้สูญเสียเอกลักษณ์หรือถูกกลืนเลือนหายไป (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2548: 97)

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางเรื่อง “การจัดการ ความรู้” มาใช้ในเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เป็นพื้นที่ ๓ มหาวิทยาลัยมอบหมายและคาดหวัง เพื่อให้เป็นยุทธศาสตร์สำหรับการสร้างสุขภาวะของชาติให้คน ไทยอยู่ดีมีสุข และพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาโดยมุ่งจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัด

ศรีสะเกษ ทีเชื่อมโยงสู่ “เส้นทางท่องเทียวธรรมนำสุข” ทียังคงตั้งอยู่บนฐานคิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น เดิมทีจัดการได้โดยชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจทีจะศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อำรงอัตลักษณ์ทางคิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านเส้นทางท่องเทียวธรรมนำสุขเพื่อบนแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

จากการสำรวจงานวิจัยทีเกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่ม้งานศึกษาในประเด็นนี้โดยตรงในพื้นที่ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภอกุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ แต่ม้งานทีเกี่ยวข้อง คองานของวิมล หลักรัตน์ และคณะ (2565) เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ผ่านกระบวนการวิศวกรสังคมนาการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเพื่พัฒนาท้องถิ่น” ทีเน้นเรื่องการนำกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิศวกรสังคมนาเป็นหลัก โดยงานนี้ทำให้ได้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบริบทชุมชน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มงานทีมีการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ในพื้นที่อื่นๆ และกรณีศึกษาอื่นๆ เช่น งานของชมพรรณ จันทิมา (2551) เรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตลาดน้ำท่าคา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” งานของกิตติศักดิ์ แซ่ภู (2550) เรื่อง “การศึกษากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์” และงานของพนิดา สมประจบ (2557) เรื่อง “หัตถกรรมจักสานไทยพวน: รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อำรงอัตลักษณ์ทางคิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางและวิธีการวิจัยเพื่อใช้ในการอภิปรายผลในการศึกษาครั้งนี้เพื่พัฒนาโมเดล “เส้นทางท่องเทียวธรรมนำสุข” ซึ่งการศึกษานี้เป็นการมุ่งหวังให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเฉพาะท้องถิ่น และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดอย่างยั่งยืน พร้อมข้อเสนอแนะและความต้องการของชุมชนเพื่พัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่ศึกษาประวัติและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภอกุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภอกุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน “เส้นทางท่องเทียวธรรมนำสุข”

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

ความเป็นมาโดยสังเขปและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ เชื่อมโยงสู่การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้และปัญหาของการจัดการความรู้ของชุมชน และนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข”

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่บ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.หน่วยงานในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ในท้องถิ่นเพื่อไปเป็นฐานข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่สารสนเทศด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

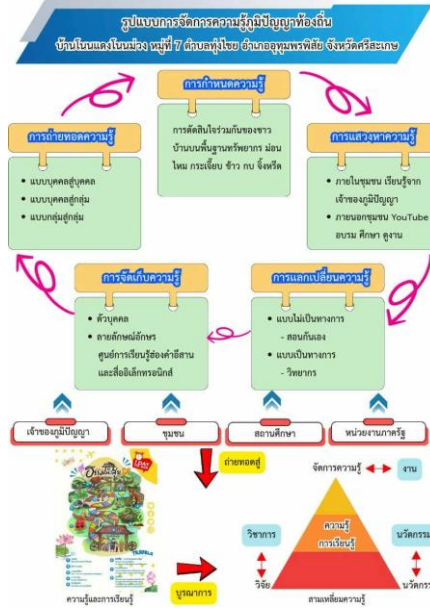
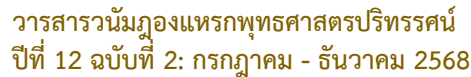
2.มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ห้องคำอีสาน โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งเยาวชนและประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพ

3.มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่นให้มีความก้าวหน้า มีการศึกษาวิจัย พัฒนาต่อยอดแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

6.มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นในการสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เลี้ยงกบ สวนกระเจียว เลี้ยงจิ้งหรีด ทอผ้า เพื่อดำรงอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เผยแพร่ไปสู่สังคม

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของชุมชน เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งใช้ในการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการถ่ายภาพ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารตามความมุ่งหมายการวิจัย และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนผ่าน “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น และการถ่ายภาพแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัย

พื้นที่วิจัย

เป็นการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง คือ ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย
อำเภอหนองปรือพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรทั้งหมดที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข

กลุ่มตัวอย่าง มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งเป็น 3 กลุ่ม รวม 120 คน ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ 15 คน (ปราชญ์ท้องถิ่นเจ้าของภูมิปัญญา) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 40 คน (นักศึกษาวิศวกรรมสังคมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ) กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 65 คน (ภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในท้องถิ่น)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการสนทนา
กลุ่ม หรือการตรวจสอบเครื่องมือ นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงของ
เนื้อหาจำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ภาคนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมระดมความคิดเห็น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการนำข้อมูลที่เก็บข้อมูลมาทั้งหมดมาตรวจสอบแบบสามเส้าเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการเตรียมเนื้อหาให้ครบถ้วนตามความมุ่งหมายของการวิจัย วางโครงเรื่องของการเขียนรายงานการวิจัยแล้วลงมือเขียนโดยเน้นความถูกต้อง ชัดเจน ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกัน พร้อมแสดงภาพประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความเป็นมาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะ ราบด้วยห้วยวะและห้วยสำราญ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ มีแม่น้ำลำคลองทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและจากการขุดโดยแรงของมนุษย์ ทำให้น้ำไหลเวียนตลอดทั้งปีจะเป็นทั้งที่มีส่วนกำหนดรูปแบบความเป็นอยู่ของประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณนั้นมาก ส่วนลักษณะอาชีพของประชาชน เห็นว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง เนื่องจากถ้ามีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเกษตรกรที่มีการเพาะปลูกพืชที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้ากันขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองไม่มี หรือไม่สามารผลิตได้ในท้องถิ่น ซึ่งในระยะแรกตั้งชุมชนก่อน พ.ศ.2500 ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนเป็นการเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ หรือการพึ่งพาตนเองโดยยึดอาชีพหลักแต่ดั้งเดิม คือ การทำนาปรัง พื้นที่ในการทำนาปรังมีลักษณะเป็นท้องร่อง ปลูกข้าวตามร่องสวน ตามหัวท้องร่องจะปลูกไม้ยืนต้นจำพวกมะม่วง มะพร้าว ฝรั่ง ลำไย ลิ้นจี่ และพืชล้มลุก ได้แก่ หอม กระเทียม พริกสด พริกแห้ง ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเหลือง กระเจี๊ยบ และทำยาจิด (ยาจิด เป็นพืชที่มีลักษณะคล้ายยาสูบ นำมาหั่นแล้วล้าง นำไปเกลี่ยบนแผงไม้ตากแดดให้แห้งจะได้ยาจิดเป็นฝอยสีน้ำตาลอ่อน ไม่ฉุน มีกลิ่นหอมเล็กน้อย (ใช้กินกับหมาก)) นอกจากนี้ยังมีการปลูกกระเจี๊ยบ การเลี้ยงกบ การทอผ้า เลี้ยงจิ้งหรีด รองลงมาเป็นอาชีพในภาคอุตสาหกรรม รับจ้างทั่วไปและรับจ้างในโรงงาน อุตสาหกรรม นอกจากนี้จะมีอาชีพอื่นๆ เช่น ข้าราชการ พนักงาน และบริษัทเอกชน เป็นต้น และภายหลังได้มีมูลนิธิบุญพระศาสนาสงเคราะห์และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเข้ามาพัฒนา มีการเข้ามาของวัดป่าพิมลมังคลาราม ใน พ.ศ.2560 ทำให้ชุมชนเปิดตัวในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาพร้อมกัน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามาทำการปรับปรุงถนนทางเข้า สร้างเขื่อนริมคลอง สร้างศาลาที่พักให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหย่อนใจ ปลูกและตกแต่งต้นไม้ริมทางเดินสองฝั่งลำคลอง มีการปรับปรุงถนนจากถนนลูกรังให้เป็นถนนลาดยาง การสร้างที่จอดรถเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ยังแนะนำให้ชาวบ้านปรับปรุงและเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้พักแรม การพักค้างคืนร่วมกับเจ้าของบ้านในบ้านของชาวบ้าน กินอาหารพื้นบ้าน และศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของ

ชุมชนผ่านเส้นทางการท่องเที่ยว “ธรรมนำสุข” ผ่านการเรียนรู้ และสะพานไม้ฮ้างคำอีสาน และที่สำคัญได้ให้ชาวบ้านที่ขายสินค้าในตลาดนัดบริเวณจุดรวมพลฮ้างคำอีสาน ชมการแปรรูปจิ้งหรีดเป็นจิ้งหรีดผง ชมการตัดกระเจี๊ยบและแปรรูปเป็นน้ำกระเจี๊ยบ เทียวชมสวนมะพร้าว ชมสวนผลไม้ ชมฐานการเลี้ยงกบ มีกิจกรรมพายเรือเพื่อชมความงดงามของบรรยากาศสองฝั่งห้วย และวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ รวมถึงการให้บริการบ้านพักค้างคืนที่เรียกกันว่า Home Stay และตลาดนัดในบริเวณใกล้เคียงโดยให้ชาวบ้านที่ขายสินค้าในตลาดนัดเปลี่ยนแปลงวันและเวลาของตลาดนั้นเสียใหม่ โดยให้มาขายสินค้าในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองนโยบายดังกล่าวโดยการดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยที่ตลาดฮ้างคำอีสาน เพื่อให้พ่อค้า-แม่ค้า มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถอยู่ได้ และในอนาคตจะไม่มีเงินสนับสนุนจากทางรัฐบาลแล้วก็ตาม หรือการให้บริการบ้านพักแบบให้เช่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเป็นส่วนตัวก็มีเปิดให้บริการอยู่บ้าง และดูเหมือนจะเริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนยามค่ำคืนมีการบริการล่องเรือนำเทียวเพื่อชมหิ่งห้อยและฟังเสียงจิ้งหรีดในบางคืนด้วย ซึ่งการให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้ เป็นกิจกรรมซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลจัดการทั้งสิ้น (วิมล หลักรัตน์, 2560ก: 91)

วัตถุประสงค์ที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

2.1 สภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.1 การกำหนดความรู้

จากการศึกษาพบว่า ในอดีตมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ คือ การทำการเกษตรเนื่องในพื้นที่ๆ มีต้นกระเจี๊ยบขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงนำมาแปรรูปเป็นน้ำกระเจี๊ยบ ไซร์บกระเจี๊ยบ และส่งขายเป็นกระเจี๊ยบสด มีการปลูกต้นหม่อนและเลี้ยงไหมไว้สำหรับการทอผ้า มีแหล่งน้ำมาก เป็นที่อยู่อาศัยของกบนาเป็นจำนวนมาก ถูกแปรรูปเป็นกบตากแห้ง และขายเป็นตัวเลย รวมถึงมีป่ามาก เป็นที่อยู่อาศัยของจิ้งหรีด สินค้าที่แปรรูปจะเป็นจิ้งหรีดทอดและจิ้งหรีดผง ทั้งนี้ความรู้ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัว จึงเป็นการกำหนดความรู้โดยตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่ทำกันเองในครอบครัว ต่างคนต่างทำในครัวเรือนของตนเอง และไม่มีการรวมกลุ่ม มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์ รวมถึงประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และมีวัสดุในท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกันขึ้น ต่อมา มีการรวมกันเป็นกลุ่มแปรรูปกระเจี๊ยบ กลุ่มทอผ้า เนื่องจากชาวบ้านต้องการรายได้เสริม โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาชุมชน อุตุสหกรณ์จังหวัด เข้ามาช่วยฝึกอบรมการเลี้ยงสัตว์และการแปรรูป ทำให้กลุ่มสามารถกำหนดความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลได้ (ชุตินา เมฆวัน, 2549: 68-69)

2.1.2 การแสวงหาความรู้

การแสวงหาความรู้มีลักษณะที่ไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยการสังเกต ซักถาม ฝึกฝน และเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐผ่านสื่อออนไลน์

2.1.3 การแลกเปลี่ยนความรู้

การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ มีการพูดคุยระหว่างเพื่อนบ้านที่ทำงานด้วยกัน เช่น การแปรรูปกบแห้ง เพื่อพัฒนาสูตร เช่น ปริมาณการใช้เกลือ จะต้องไปพูดคุยซักถามกับผู้ที่มีความชำนาญ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเอง โดยให้คนที่ชำนาญที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้ที่เรียนมาจากทีมงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษด้านวิทยาศาสตร์การอาหารโดยตรง โดยการใช้การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน (วิมล หลักรัตน์, 2560: 61)

2.1.4 การจัดเก็บความรู้

การจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บความรู้ในลักษณะของการจดจำไว้ในตัวบุคคล อาจมีการถ่ายภาพหรือเก็บตัวอย่างชิ้นงานไว้บ้าง แต่ไม่มากนัก บางคนจดบันทึกด้วยลายมือตามความเข้าใจของตนเองที่ผู้อื่นไม่เข้าใจ นอกจากนี้ได้มีการรวบรวมภาพผลงานกิจกรรม ผลิตภัณฑ์มาจัดแสดงที่ลานสาธารณะห้องคำอีสาน มีการจดบันทึกรายละเอียดคร่าวๆ นอกจากนี้มีการจัดเก็บข้อมูลในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้บนเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น เว็บไซต์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งไชย (แก้วเวียง นำพาผล, 2554: 11)

2.1.5 การถ่ายทอดความรู้

เจ้าของภูมิปัญญาแต่ละท่านสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในตัวเองแก่ลูกหลานโดยครอบครัว โดยสาธิตแล้วให้ลงมือปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และเป็นการสะสมประสบการณ์ ทักษะฝีมือ เช่น การทอผ้าไปเรื่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนบ้านด้วย โดยเฉพาะการทอผ้านั้นจะเป็นการทอผ้าเพื่อใช้สอยเองในแต่ละบ้าน หากบ้านไหนมีฝีมือและความประณีตก็จะจำหน่ายโดยจะขายในชุมชนไม่มีหน้าร้าน เป็นการสอนโดยใช้คำพูดสั้นๆ ซึ่งคนฟังสามารถจดจำและเข้าใจได้ง่าย โดยไม่ต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ประกอบกับผู้ถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเรียนหนังสือน้อย จึงไม่ชอบเขียนหรือบันทึกเรื่องราว

2.2 ปัญหาการจัดการความรู้

2.2.1 ปัญหาการกำหนดความรู้

มีการประสบปัญหาการขาดผู้นำ จึงไม่มีผู้นำในการบริหารจัดการประสานงาน คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ร่วมกัน และขาดความรู้ในการจัดการความรู้ และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

2.2.2 ปัญหาการแสวงหาความรู้

ผู้ทำงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักอื่น เช่น ทำนา ทำสวน รับจ้าง เป็นต้น ได้พัฒนาภูมิปัญญาของตนในเวลาว่าง เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำให้ไม่มีเวลาแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขาดผู้แนะนำในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ประกอบกับส่วนใหญ่ผู้ทำงานเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ไม่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ในการค้นหาข้อมูล และไม่ได้ทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์เหล่านี้และดูแลเส้นทางท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก จึงขาดแรงจูงใจในการแสวงหาข้อมูล เพราะการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องการใช้ในครัวเรือนของตนเองเป็นหลัก

2.2.3 ปัญหาการแลกเปลี่ยนความรู้

ชุมชนนี้ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร เป็นลักษณะต่างคนต่างสร้างสรรค์ภูมิปัญญาขึ้นใช้เอง

2.2.4 ปัญหาการจัดเก็บความรู้

การจัดเก็บความรู้ของภูมิปัญญาในท้องถิ่นไม่มีการจัดเก็บขั้นตอนของการแปรรูปหรือการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ใช้การจดจำไว้เท่านั้น เวลาถ่ายทอดความรู้ก็จะสอนปฏิบัติให้ลงมือทำตามทีสอนเลย นอกจากนี้ยังไม่มีหน่วยงานรัฐเข้ามาแนะนำหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้จากตัวบุคคลให้ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่เป็นรูปธรรม และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (วันชัย มีชาติ, 2559: 51-52)

2.2.5 ปัญหาการถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้เรื่องทอผ้า แปรรูปจิ้งหรีดผง ทำไร่กระเจียบ ขาดผู้รับการสืบทอดเนื่องจากลูกหลานไม่ให้ความสนใจ และหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ ที่มีรายได้ ศึกษางานที่ใช้ระยะเวลาความอดทน วิริยะอุตสาหะ เพื่อทำงานทอผ้า ช่างทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เมื่อนั่งทอผ้าเป็นระยะเวลานานๆ ในการถ่ายทอดทักษะบางอย่างไม่สามารถอธิบายหรือทำได้ในระยะเวลาสั้นๆ ต้องใช้เวลาความอดทน ความตั้งใจ ความมีวิริยะอุตสาหะในการฝึกฝน บางคนถึงขั้นถอดใจเลิกทำ

วัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภอกุศุมภ์พิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

3.1 การกำหนดความรู้

ควรมีการกำหนดความรู้โดยเจ้าของภูมิปัญญา โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดความรู้ ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมาจากความต้องการสืบสานภูมิปัญญา และควรคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก คือ กระเจียบ ต้นหม่อน เพื่อลดปัญหาด้านการขาดแคลนวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

3.2 การแสวงหาความรู้

เป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งภูมิปัญญาที่เอื้ออำนวยให้ผู้สนใจมีแหล่งที่ใช้ศึกษาค้นคว้าได้ รวมถึงอาจมีการศึกษาจากชุมชนอื่นๆ เช่น ชุมชนละทายโมเดล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

3.3 การแลกเปลี่ยนความรู้

มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเจ้าของภูมิปัญญาด้วยกัน สามารถสื่อสารด้วยภาษาเดียวกัน ทำให้เข้าใจกันและกันได้ง่าย ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกัน อาจมีการประชุมกลุ่มย่อย อันจะทำให้สมาชิกได้รับความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วนตรงกัน

3.4 การจัดเก็บความรู้

ควรมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกภาพมีการเก็บผลงานในศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจากในอนาคตคนเหล่านี้อาจเสียชีวิตไป โดยไม่มีผู้สืบทอดงาน จะทำให้องค์ความรู้สูญหายไป

และพัฒนาสู่การจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มาจาก การตอบสนองความต้องการของชุมชนเพื่อการพัฒนาความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดผ่านการเรียนรู้ดูทำ (ณรงค์ พลธีรักษ์ และปริญญานาคปทุม, 2560: 25-26)

3.5 การถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้ ควรเป็นการลงมือทำให้ดูเป็นตัวอย่างมากที่สุด เช่น การสอนลูกหลานในครอบครัวของชุมชน หน่วยงานภาครัฐควรเชิญปราชญ์ชาวบ้านไปเป็นวิทยากรสอนเพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ควรให้การยกย่องให้เกียรติเจ้าของภูมิปัญญา โรงเรียนในชุมชนควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ และส่วนหนึ่งของ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ” ตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ ในบริบทของสามเหลี่ยมความรู้ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ป้อนความรู้ การเรียนรู้สัมพันธ์กับงานวิชาการ (วิจัย) สัมพันธ์กับธุรกิจ (นวัตกรรม) และงาน (การจัดการความรู้) (วิจารณ์ พานิช, 2547: 52)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ภูมิปัญญาดังกล่าวบางส่วนได้ถูกสืบทอดและมีมาตั้งแต่ยุคบรรพชนตั้งแต่สมัยธนบุรี สืบเนื่องมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ บรรพชนเหล่านี้เลือกสถานที่สร้างบ้านเรือนอยู่ตามท้องไร่ท้องนา และอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้แหล่งน้ำ มีต้นไม้อุดมและต้นมะม่วงป่า มีทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การทำนา การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของสุนทร เกตุสุขาวดี (2552: 112) ที่พบว่า ภูมิปัญญาการจักสานมีต้นกำเนิดมาจากภูมิปัญญาชาวไทยพวน ซึ่งเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต ความจำเป็นที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์ และความจำเป็นที่เกิดจากความเชื่อ ขนบประเพณี และศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ของท้องถิ่นมีรายละเอียดที่สำคัญ ทั้งการกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยน ความรู้ การจัดเก็บความรู้และการถ่ายทอดความรู้ สอดคล้องกับข้อเสนอของมงคลชัย วิริยะพินิจ (2565: 63-64) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้จะต้องเริ่มต้นจากการกำหนดความรู้คือ มุ่งองค์ความรู้ที่สืบทอดมา มีการพบปะแลกเปลี่ยน และมีการแสวงหาความรู้ที่เริ่มจากการสังเกต จดจำ นำมาฝึกฝนทดลอง แหล่งความรู้มาจากคนและสื่อ การแสวงหาความรู้จากการอบรม รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน และการนำความรู้เดิมมาพัฒนา มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มีการกระจายความรู้ โดยสอนงานกันภายในครอบครัว มีการจัดเก็บความรู้ โดยมีการจดจำผ่านตัวบุคคล รองลงมาเก็บจดจำจากตัวอย่างชิ้นงานและการเก็บรักษาจดจำโดยการบันทึก และถ่ายทอดโดยอธิบายพร้อมสาธิต ลงมือปฏิบัติ สะสมประสบการณ์ รวมถึงเป็นวิทยากร ส่วนปัญหาที่พบ ส่วนใหญ่ที่พบคือ ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ ได้มีเวลาแสวงหาและแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษรและขาดผู้สืบทอด สอดคล้องกับงานของน้ำทิพย์ ภิภาวิน (2547: 45) ที่ว่า กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบการอาชีพฝีมือระดับพอใช้ภายในองค์กรชุมชน จักสาน ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า ไม่มีการ

ขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ให้มีความต่อเนื่อง เพราะใช้ฐานความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว ขาดการแสวงหาความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการจัดเก็บความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบฝังลึกในตัวปราชญ์ การจดบันทึกมีน้อย ส่วนการสืบทอดความรู้นั้นเป็นการสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้านที่แทบทุกครัวเรือนทำกัน อาจเป็นอาชีพรองจากการทำไร่ไถนา เป็นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลีคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็กภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน ส่วนการสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการครอบครั้ว เครือญาติ บางอย่างมีการหวงแหน และเป็นความลับในสายตระกูล และการฝึกฝนจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่าง เป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการ ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเองแล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในชุมชนเป็นผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเริ่มจากการกำหนดความรู้ เป็นการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน โดยนำความเชี่ยวชาญแต่ละด้านของปราชญ์ภูมิปัญญาแต่ละท่านมาเชื่อมโยงกันเป็นฐานการเรียนรู้ในบริบทของเส้นทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของดวงฤทัย อรรถแสง (2552: 49-52) ที่ศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ พบว่าการสร้างความรู้ที่มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เป็นผู้สอนจากการสังเกต จดจำ ลองปฏิบัติตาม เมื่อไม่เข้าใจหรือพอมิปัญหาจะสอบถามพ่อแม่หรือผู้รู้ เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเองภายในกลุ่ม และเกิดจากการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการ (ดอกอ้อ บุญแสนยศ, 2553: 45) และสอดคล้องกับข้อเสนอของประภาพร แก้ววรรณ (2554: 13) และกมลวรรณ ธรรมคลัง (2553: 51) ที่พบว่า การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ต้องผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม มีการแสวงหาความรู้ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีรูปแบบการแสวงหาความรู้จากภายในและภายนอกกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งแบบไม่เป็นทางการ (การสอนกันเอง) และแบบเป็นทางการ (แลกเปลี่ยนความรู้จากนักวิชาการและนักออกแบบผลิตภัณฑ์) โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของผ่องศรี เสาเกลียว (2552: 45) ประภาพร แก้ววรรณ (2554: 90) และวิจารณ์ พานิช (2548: 23-25) ที่มีการแข่งขันแลกเปลี่ยนความรู้จากคนไปสู่คน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยตรงของผู้สื่อสารระหว่างกัน มีการจัดเก็บความรู้ที่ผ่านศูนย์การเรียนรู้ห้องคำอีสานและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงฐานการเรียนรู้ต่างๆ และมีการถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะ ตัวต่อตัว สาธิตและฝึกฝน ผ่านรูปแบบลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของวลัยลักษณ์ อริยสังเวจิน (2552: 135-136) ที่พบว่าการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าจาก ควรมีการกระจายองค์ความรู้สู่ชุมชน มีการจัดตั้งสถานที่ทอผ้าจาก ซึ่งเป็นหนึ่งในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน มีการเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนทอผ้าจากภายในและภายนอกชุมชน และโครงการสร้างศักยภาพการทอผ้าให้กับช่างฝีมือทอผ้าในตำบลคูบัว อำเภอเมืองฯ จังหวัดราชบุรี

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้พบว่า 1) บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับโมเดลการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุขของบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภอกุดชุมพภูมิพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การทอผ้า การเลี้ยงและแปรรูปจิ้งหรีด ชมแปลงสาธิตการเพาะปลูกกระเจียวปลอดสารพิษ ร่วมปลูกไม้แดงเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติ มีนิทรรศการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมลาว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จบภายใน 1 วัน 2) สภาพและปัญหาการจัดการความรู้บนเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดความรู้นิยมนำธรรมาเล้งมาเป็นพาหนะไปยังฐานการเรียนรู้ต่างๆ นำป้ายมาปักที่บ่งบอกถึงฐานการเรียนรู้ มีแอปพลิเคชันนำชม โดยเริ่มจากวัดป่าพิมลมังคละารามเพื่อไปเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มีการลงมือทำ มีการแสวงหาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุย การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลกับบุคคล ส่วนปัญหาการจัดการความรู้พบว่า 1) การกำหนดความรู้ ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ คือ ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร 4) การจัดเก็บความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร และ 5) การถ่ายทอดความรู้ ผู้ถ่ายทอดขาดทักษะในการถ่ายทอดและไม่มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้ 3) รูปแบบการจัดการความรู้ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้โดยการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน 2) การแสวงหาความรู้ที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร คือ เอกสาร ตัวอย่างผ้า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ 5) การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลสู่บุคคล บุคคลสู่กลุ่ม และกลุ่มสู่กลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานในชุมชน ควรกำหนดนโยบายเพื่อการอนุรักษ์เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา และมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.2) หน่วยงานในท้องถิ่นควรขอความร่วมมือจากโรงเรียนในชุมชน บรรจภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ลงในหลักสูตรและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร เพื่อเป็นการส่งเสริมและสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น และเป็นการยกย่องให้เกียรติให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนให้กับทางโรงเรียนด้วย

1.3) ควรประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว “ธรรมน่านสุข” ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

1.4) การสืบต่อข้อมูลของชุมชน ยังจำกัดอยู่ในวงแคบ และยังมีเนื้อหาความซ้ำซ้อนกันอยู่มาก ความรู้ทักษะส่วนใหญ่ยังฝังอยู่ในตัวบุคคล ดังนั้นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาให้มีการส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการสืบต่อข้อมูลความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมนาคูของบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การทอผ้า การเลี้ยงและแปรรูปจิ้งหรีด ชมแปลงสาธิตการเพาะปลูกกระเจี๊ยบ ปลอดภัยสารพิษ ร่วมปลูกไม้แดงเพื่อฟื้นฟูป่าธรรมชาติ มีนิทรรศการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมลาว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จบภายใน 1 วัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ การนำข้อมูลและขั้นตอนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาเป็นฐานต่อยอดเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพและปัญหาการจัดการความรู้บนเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดความรู้นิยมนำธรรมาภิบาลมาเป็นพาหนะไปยังฐานการเรียนรู้ต่างๆ นำป้ายมาปักที่บ่งบอกถึงฐานการเรียนรู้ มีแอปพลิเคชันนำชม โดยเริ่มจากวัดป่าพิมลมังคลารามเพื่อไปเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มีการลงมือทำ มีการแสวงหาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุย การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลกับบุคคล ส่วนปัญหาการจัดการความรู้พบว่า ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร และผู้ถ่ายทอดขาดทักษะในการถ่ายทอดและไม่มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ได้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมมาจากการกำหนดความรู้โดยการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน การแสวงหาความรู้ที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร คือ เอกสาร ตัวอย่างผ้า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลสู่บุคคล บุคคลสู่กลุ่ม และกลุ่มสู่กลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ คือนำแนวทางการจัดการความรู้ดังกล่าวมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 3.1. ควรศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสืบทอดให้คงอยู่กับชุมชน
- 3.2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มภูมิปัญญาต่างๆ ในท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ
- 3.3. ควรศึกษาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
- 3.4. ควรจัดทำสื่อเคลื่อนที่ และสร้างโปรแกรมนำเที่ยวแบบเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดที่จะเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้
- 3.5. ควรใช้แนวทางการศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาในกรณีศึกษาอื่นๆ ต่อไป
- 3.6. การศึกษาครั้งนี้เสนอเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นของพื้นที่

ซึ่งควรศึกษาพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวด้วยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือการตลาด เพื่อให้เส้นทางการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวได้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวกระแสอย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาถึงความเป็นมาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วงหมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอดุสิตบุรี จังหวัดศรีสะเกษ ว่าเป็นชุมชนในวัฒนธรรมลาว อพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการส่งสมภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังคงขาดการนำมาจัดระบบเชื่อมโยงบูรณาการร่วมกัน จึงต้องมีการพัฒนาผ่านรูปแบบการจัดการความรู้ในขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ และประชาสัมพันธ์ผ่านเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ท่องเที่ยวธรรมนำสุข” และกิจกรรมกับเส้นทางท่องเที่ยวในบริบทของสามเหลี่ยมความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชนและช่วยสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่นมากขึ้น และภูมิปัญญาดังกล่าวนอกจากจะเป็นเรื่องผลิตภัณฑ์ การเพาะปลูกแล้ว ยังแสดงถึงประเพณี พิธีกรรม ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร ที่สวนในชุมชนที่ชาวบ้านปลูกและขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่เต็มไปด้วยการส่งสมความรู้ที่ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างที่น่าสนใจทั้งสิ้น นอกจากนี้จะเน้นการส่งต่อความรู้ แล้วยังเน้นการสร้างความรู้ภาคภูมิปัญญาในความเป็นไทยอีกด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชนและช่วยสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ แซ่ถู. (2550). การศึกษากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.(บริหารการศึกษา)). สุรินทร์: คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- กมลวรรณ วรรณธำ. (2553). ทูทางสังคมกับการจัดการความรู้ชุมชนพึ่งตนเอง. (ปริญญาานิพนธ์ (ปร.ด.) การพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แก้วเวียง นำพาผล. (2554). การจัดการความรู้ในสถานศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชมพรรณ จันทิมา และคณะ. (2551). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตลาดน้ำท่าคา อำเภอมะพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2550). พื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุดิมา เมฆวัน. (2549). การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สังคมศึกษา)). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์ พลธิรักษ์ และปริญญา นาคปฐม. (2560). การศึกษาโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดนัย ไชโยธา. (2550ก). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดนัย ไชโยธา. (2550ข). อารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(สังคมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดอกอ้อ บุญแสนยศ. (2553). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาฬ” วิทยานิพนธ์ บธ.ม.(การจัดการ). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2552). เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประภาพร แก้ววรรณ. (2554). ตำราการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พนิดา สมประจบ. (2557). หัตถกรรมจักสานไทยพวน: รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อธำรงอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. ปทุมธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ผ่องศรี เสากลีศว. (2552). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์. (รายงานการศึกษาอิสระ (รป.ม.) สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มงคลชัย วิริยะพินิจ. (2565). สะท้อนการจัดการความรู้จากความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยลักษณ์ อริยสัจจาวัน. (2552). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: ผ้าจกคุบัวตำบลคุบัว อำเภอมือเือง จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(พื้นฐานการศึกษา)), นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). สามเหลี่ยมแห่งการจัดการความรู้. ถักทอสายใยแห่งความรู้. 2(ก.ย.-ต.ค.): 9-10.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการ.
- จัดการความรู้เพื่อสังคม.วันชัย มีชาติ. (2559). การบริหารองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมล หลักรัตน์. (2560ก). องค์การและการจัดการ. ศรีสะเกษ: คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิมล หลักรัตน์. (2560ข). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. ศรีสะเกษ: คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิมล หลักรัตน์ และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยใช้กระบวนการวิศวกรรมสังคมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์) กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2548). ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุนทร เกตุสุขาวดี. (2552). อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(ไทยศึกษา)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.